

Binnen de vaste commissie voor Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit hebben de onderstaande fracties de behoefte vragen en opmerkingen voor te leggen aan de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit over de agenda van de Landbouw- en Visserijraad van 24–25 juli 2023.

De voorzitter van de commissie,
Amhaouch

De adjunct-griffier van de commissie,
Dekker

Inhoudsopgave

I Vragen en opmerkingen vanuit de fracties

- Vragen en opmerkingen van de leden van de VVD-fractie
- Vragen en opmerkingen van de leden van de D66-fractie
- Vragen en opmerkingen van de leden van de PvdD-fractie
- Vragen en opmerkingen van het lid van de BBB-fractie

II Antwoord/ Reactie van de Minister

III Volledige agenda

I Vragen en opmerkingen vanuit de fracties

Vragen en opmerkingen van de leden van de VVD-fractie

De leden van de VVD-fractie hebben kennisgenomen van de geannoteerde agenda van de Landbouw- en Visserijraad op 24 en 25 juli. Op dit moment hebben deze leden geen verdere vragen.

Vragen en opmerkingen van de leden van de D66-fractie

De leden van de D66-fractie hebben met interesse kennisgenomen van de geannoteerde agenda van de Landbouw- en Visserijraad op 24/25 juli en hebben nog enkele vragen en opmerkingen.

De leden van de D66-fractie lezen in de brief van 4 juli 2023, over de impactanalyse naar de financiële en administratieve gevolgen van de Verordening duurzaam gebruik gewasbeschermingsmiddelen (SUR), dat de baten van het Commissievoorstel niet zijn meegenomen. Bij een vermindering van het gebruik van schadelijke gewasbeschermingsmiddelen zijn er financiële voordelen, bijvoorbeeld door niet-gemaakte gezondheidskosten en de (financiële) baten die gepaard gaan met schoon water en een gezonde natuur. Is de Minister voornemens om een aanvullende impactanalyse te laten uitvoeren naar de positieve gevolgen van het voorstel? Zo nee, hoe zal er bij de nadere behandeling rekening worden gehouden met de positieve effecten? Zijn er voldoende onderzoeken die de baten, op lange termijn, weergeven?

De leden van de D66-fractie kijken uit naar het BNC-fiche met daarin de inhoudelijke beoordeling van het Commissievoorstel omtrent de Verordening Nieuwe genomische technieken.¹ Deze leden onderstrepen het belang van aangepaste wetgeving op dit gebied en verzoeken de Minister om bij de beoordeling zijn aandacht te richten op de rol van nieuwe genomische technieken (NGTs) in de verduurzaming van de landbouw. Deze leden erkennen dat NGTs geschikt zijn om bijvoorbeeld de klimaateffecten beter te kunnen doorstaan. Het mag er echter niet toe leiden dat het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen toeneemt door NGTs die beter tegen het gif kunnen. NGTs mogen geen doel op zichzelf zijn, maar alleen dienen ter ondersteuning van verduurzaming. Andere risico's zijn de vorming van monopolies middels patentrechten, waardoor de keuzevrijheid van producenten wordt beperkt, het gebrek aan transparantie en het onderscheid tussen het modificeren op basis van eigenschappen die al in de natuur of in de conventionele veredeling voorkomen, en het creëren van nieuwe genetische variatie. Kan de Minister bij de beoordeling van het voorstel bovenstaande punten kritisch meewegen? Ten slotte vragen deze leden wat het effect zal zijn van deze verordening op de plannen voor biologische landbouw. Zal deze

¹ Europese Commissie, 5 juli 2023, «Proposal for a regulation of the European Parliament and of the Council on plants obtained by certain new genomic techniques and their food and feed, and amending Regulation (EU) 2017/625».

verordening druk zetten op de biologische markt? Zo ja, welke stappen worden er genomen om dat tegen te gaan, zodat Nederland zijn inhaalslag kan maken in de Europese Unie (EU) ten aanzien van het gemiddelde percentage biologische landbouwareaal?

Vragen en opmerkingen van de leden van de PvdD-fractie

Voorstel over NGTs

De leden van de PvdD-fractie hebben met afkeuring kennisgenomen van het voorstel van de Europese Commissie (EC) betreffende NGTs en hebben enkele vragen over de Nederlandse inzet voor en de appreciatie van het voorstel.

De leden van de PvdD-fractie constateren dat de regels voor genetisch gemanipuleerde gewassen in het voorstel van de EC sterk worden gedereguleerd. Het voorzorgsbeginsel wordt opgeofferd voor technologische lapmiddelen met onvoldoende bewezen voordelen, maar wel met risico's en ongewenste neveneffecten. Deze leden wijzen erop dat de EC dit voorstel onderbouwt met dezelfde beloften die eerder werden gedaan toen de eerste genetisch gemanipuleerde gewassen op de markt kwamen, zoals verduurzaming, weerbaarheid tegen droogte en insecten en betere nutritionele waarde. In de praktijk zagen deze leden dat genetisch gemanipuleerde gewassen hebben geleid tot monoculturen, groot-schalige ontbossing van de Amazone en enorm toegenomen gifgebruik. Ook nu worden weer patenten aangevraagd voor gewassen die resistent zijn tegen landbouwgif,² met toegenomen gifgebruik als gevolg. De belofte dat het zal leiden tot afname van gifgebruik wordt door experts zeer in twijfel getrokken.³

De leden van de PvdD-fractie lezen dat de EC voorstelt om NGTs, zoals CRISPR-Cas, toe te staan. Gemanipuleerde gewassen die ook tot stand hadden kunnen komen op een natuurlijke manier of via klassieke veredeling, en waarin minder dan twintig genetische wijzigingen zijn aangebracht, worden helemaal uitgezonderd van alle vereisten en veiligheidsvoorschriften. Deze leden vragen de Minister of het klopt dat er met het voorstel van de EC geen risicoanalyses meer hoeven te worden gedaan voor deze categorie 1-gewassen, maar dat er voor deze gewassen alleen een notificatieprocedure komt. Deze leden zetten vraagtekens bij het aantal genetische wijzigingen dat mag worden aangebracht om onder deze categorie te vallen. Waarop is het aantal van twintig gewijzigde baseparen gebaseerd? In welke mate zegt dit aantal iets over de veiligheid of duurzaamheid van een gewas? Indien dit op wetenschappelijk onderbouwde criteria is gebaseerd, zou er dan niet ook moeten worden gekozen voor een limiet aan het aantal verwijderingen («deletions») dat mag worden aangebracht?

De leden van de PvdD-fractie merken op dat de Minister eerder aangaf dat Nederland van mening is dat toepassingen van NGTs die verduurzaming tegenwerken niet moeten worden toegestaan en dat landbouwgifresistente gewassen geen plaats moeten hebben in deze wetgeving.⁴ Kan de Minister bevestigen dat in het gelekte conceptvoorstel van de EC herbicideresistente gewassen standaard onder categorie 2 zouden vallen,

² Test Biotech, 22 april 2021, «First application for approval of CRISPR/Cas plants in the EU» (<https://www.testbiotech.org/en/press-release/first-application-approval-crisprcas-plants-eu>).

³ Foodwatch, 20 februari 2023, «New Genomic Techniques (NGTs) won't reduce pesticide use in the EU» (<https://www.foodwatch.org/en/new-genomic-techniques-ngts-wont-reduce-pesticide-use-in-the-eu>).

⁴ Kamerstuk 21 501-32, nr. 1474.

maar dat dit in het definitieve voorstel eruit is geschrapd? Zo ja, hoe oordeelt de Minister hierover? Deelt hij de visie van deze leden dat hiermee landbouwgifresistente gewassen worden gedereguleerd, wat in strijd is met de inzet van Nederland?

De leden van de PvdD-fractie wijzen op de volgende uitspraak van de ambtsvoorganger van deze Minister: «het uitgangspunt blijft altijd dat gewassen veilig dienen te zijn voor mens, dier en milieu en dat de keuzevrijheid voor consumenten en professionele gebruikers gewaarborgd moet blijven, ook bij het gebruik van nieuwe technieken»⁵ en op de Nederlandse inbreng voor de publieke consultatie uit september 2022 waarbij het belang van keuzevrijheid opnieuw wordt benadrukt.⁶ In het voorstel van de EC lezen deze leden dat traceerbaarheid en etikettering verplicht blijft voor genetisch gemanipuleerde planten die onder de autorisatieprocedure vallen (categorie 2), maar niet voor genetisch gemanipuleerde planten waarvoor alleen een notificatieprocedure geldt (categorie 1). Is de Minister van mening dat keuzevrijheid en transparantie wordt gewaarborgd met dit voorstel van de EC? Zo ja, hoe kunnen consumenten straks weten of ze een categorie 1 gewas consumeren of een gewas dat niet tot stand is gekomen met genetische manipulatie? Indien dit niet mogelijk is, kan de Minister dan bevestigen dat het voorstel van de EC niet voldoet aan de uitgangspunten van het Nederlandse kabinet?

De leden van de PvdD-fractie vragen de Minister tevens hoe hij oordeelt over de waarborging van keuzevrijheid voor professionele gebruikers, met name de biologische sector. Is de Minister van mening dat het openbare register voor genetisch gemanipuleerde planten de biologische sector voldoende mogelijkheden biedt om gemakkelijk geen genetisch gemanipuleerde planten te telen? Deelt de Minister de visie dat het huidige voorstel onvoldoende toeziet op het tegengaan van de verdere patentering en monopolisering van ons voedsel?

Natuurherstelverordening

De leden van de PvdD-fractie hebben kennisgenomen van het feit dat het Europese Parlement (EP) voor de Natuurherstelverordening heeft gestemd. Kan de Minister aangeven welke afzwakkingen er op basis van de aangenomen amendementen zijn voorgesteld? Welke afzwakkingen stelt het amendement van Renew voor? Kan de Minister bovenstaande twee vragen uitgesplitst beantwoorden? Welke afzwakkingen had Nederland voorgesteld in de aanloop naar de stemming in het parlement? Welke (andere) afzwakkingen gaat Nederland zelf nog voorstellen? Wat vindt de Minister van het feit dat de verordening zo afgezwakt is in het licht van het feit dat zonder bindende regels de natuur nog niet eerder is beschermd of hersteld?

Glyfosaat

De leden van de PvdD-fractie vragen of het klopt dat de EC reeds een voorstel voor de vernieuwing van de toelating van het landbouwgif glyfosaat aan de lidstaten heeft voorgelegd, waarin glyfosaat opnieuw zou worden toegelaten, zonder restricties.⁷ Kan de Minister bevestigen dat de

⁵ Kamerstuk 32 627, nr.38.

⁶ Documentnummer 2022D37397.

⁷ Pesticide Action Network Europe, 17 juli 2023, «Leaked: EU Commission plans to swiftly reapprove glyphosate to avoid scientific and public debate (<https://www.pan-europe.info/press-releases/2023/07/leaked-eu-commission-plans-swiftly-reapprove-glyphosate-avoid-scientific-and>).

EC mogelijk al in september wil stemmen over het voorstel voor goedkeuring, achter gesloten deuren tijdens een Standing Committee on Plants, Animals, Food and Feed (SCoPAFF)-vergadering? Kan de Minister verklaren waarom de EC dit voorstel voor toelating doet, ondanks de vele kennishiaten over de veiligheid van glyfosaat waar de Europese Autoriteit voor Voedselveiligheid (EFSA) in haar recente advies op heeft gewezen?⁸ Hoe verklaart de Minister de snelheid waarmee de EC dit voorstel wil behandelen? Waarom worden de achtergronddocumenten waarop de EFSA zich in het advies van juli 2023 heeft gebaseerd pas in oktober 2023 openbaar gemaakt? Deelt de Minister de zorg dat dit erg laat is, waardoor onafhankelijke wetenschappers en het maatschappelijk middenveld minder tijd hebben om het advies van de EFSA goed te bestuderen? Vindt de Minister het ook kwalijk dat de EC in september al wil stemmen, terwijl de documenten pas in oktober openbaar worden gemaakt?

De leden van de PvdD-fractie hebben daarnaast enkele vragen over het advies van de EFSA. Kan de Minister aangeven welke kwesties over de veiligheid van glyfosaat open blijven staan en niet zijn afgerond na de uitgevoerde risicobeoordeling? Hoe ziet de Minister het onderzoek van het International Agency for Research on Cancer (IARC), dat de relatie aantoonde tussen glyfosaat en kankertumoren bij verschillende knaagdier-soorten en als gevolg waarvan de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) glyfosaat als «waarschijnlijk kankerverwekkend» voor mensen beschouwd?⁹ Kan de Minister uitleggen waarom de EFSA het onderzoek naar de effecten van bestrijdingsmiddelen op de hersenen wil aanpassen in de toelatingsprocedure? Klopt het dat het huidige onderzoek tekortschiet om het verband tussen pesticiden en het ontstaan van de ziekte van Parkinson te kunnen leggen? Op welke manier zijn de lange termijn-effecten van glyfosaat onderzocht en wat zijn daarvan de resultaten? Vindt de Minister het ook zorgelijk dat glyfosaat giftig is voor het waterleven, juist omdat Nederland een zeer waterrijk land is? Erkent de Minister dat glyfosaat een van de belangrijkste verontreinigingen is van grondwater dat ook voor drinkwater gebruikt?

De leden van de PvdD-fractie wijzen de Minister op het geldende voorzorgsprincipe en roepen de Minister, nogmaals, op om uit voorzorg voor de gezondheid van mensen, dieren en voor de biodiversiteit tegen de nieuwe toelating van glyfosaat te stemmen.

Vragen en opmerkingen van het lid van de BBB-fractie

Het lid van de BBB-fractie heeft kennisgenomen van de geannoteerde agenda van de Landbouw- en Visserijraad op 24/25 juli en heeft daar nog enkele opmerkingen en vragen over.

Gewasbeschermingsmiddelen – aanvullende impact assessment van de Commissie

Het lid van de BBB-fractie merkt op dat duurzaam gebruik van gewasbeschermingsmiddelen en welk middel dan ook belangrijk is. Het is wel essentieel dat de toelating van middelen pas wordt beëindigd als voldoende werkbare alternatieven beschikbaar zijn. De mogelijke opties om alternatieven voor de «oude» veelal op chemie gebaseerde gewasbeschermingsmiddelen sneller toe te laten door kortere procedures en

⁸ European Food and Safety Authority (EFSA), 6 juli 2023, «Glyphosate: no critical areas of concern; data gaps identified» (<https://www.efsa.europa.eu/en/news/glyphosate-no-critical-areas-concern-data-gaps-identified>).

⁹ International Agency for Research on Cancer (IARC), «IARC Monograph on Glyphosate» (<https://www.iarc.who.int/featured-news/media-centre-iarc-news-glyphosate/>).

voorlopige autorisaties, ondersteunt dit lid dan ook. Wel moet er eerst in de praktijk zijn aangetoond dat voor «oude» middelen werkbare alternatieven beschikbaar zijn voordat de toelating wordt beperkt of beëindigd.

Het lid van de BBB-fractie vraagt de Minister of hij kan aangeven hoe hij tegenover het impact assessment van de Europese Commissie staat. Heeft dit assessment impact op zijn appreciatie van het Ecorys-rapport?¹⁰ Kan de Minister ook aangeven wat in zijn ogen mogelijke oplossingen zijn voor het in het rapport genoemde inkomensverlies van minimaal 137 miljoen euro voor de landbouw in Natura 2000-gebieden en 61,5 miljoen euro voor glastuinbouwbedrijven vlakbij slootranden?

Het lid van de BBB-fractie hoort verder graag of de Minister kan aangeven wat hij verwacht aan baten van het EU-voorstel, nu dat niet is meegenomen in het Ecorys-rapport. Bijvoorbeeld op gezondheidsvlak en daarnaast ook in relatie tot de opmerking van Vice-President Šešćović dat het belang van een veerkrachtige natuur groot is voor de voedselvoorziening.

Na ruim 20 jaar aanpassing ggo-regelgeving

Het lid van de BBB-fractie hoort graag hoe de Minister denkt te gaan borgen dat ook kleine zaadveredelaars voldoende concurrentiepositie houden en zo wordt voorkomen dat de complete zaad- en veredelingsmarkt gaat worden overgenomen door multinationals. Hoe wordt geborgd dat boeren over de hele wereld voldoende toegang houden tot betaalbaar uitgangsmateriaal en zij niet door het systeem van patenten juridisch in problemen worden gebracht en praktisch gezien worden gedwongen tot het wereldwijd inzetten van een beperkt aantal gewasvariëaties? Is het duidelijk bij de Minister wat de gevolgen hiervan zijn voor de biodiversiteit en voor de risico's op de voedselzekerheid, wanneer plots nieuwe ziekteverwekkers opduiken waar deze gewassen niet bestand blijken te zijn?

Het lid van de BBB-fractie heeft daarnaast nog de volgende vragen: wat is de appreciatie van de Minister van het voorstel over NGTs in het algemeen? Is de Minister van mening dat met gerichte mutagenese en cisgenese, inclusief intragenese, de veiligheid voldoende is geborgd? Wordt voldoende recht gedaan aan het voorzorgsbeginsel? Vindt de Minister de onderverdeling naar twee procedures, «conventional like NGTs» en «overige NGTs», terecht? Vindt de Minister dat het duidelijk genoeg is waar het verschil ligt? Is de Minister van mening dat de procedure voor de overige NGTs (categorie 2) voldoende proportioneel is? Heeft de Minister de indruk dat met dit voorstel daadwerkelijk tegemoet wordt gekomen aan de behoefte en noodzaak van meer inzet van NGTs ten behoeve van doelen als voedselzekerheid en klimaatbestendige landbouw? Wat vindt de Minister van de detecteerbaarheid, ofwel: denkt de Minister dat het realistisch is dat de Commissie met een goede gedelegeerde handeling («delegated act») kan komen met andere mogelijkheden voor detectie voor NGTs? Is dit voorstel daadwerkelijk een gevaar voor de biologische markt? Zo ja, wat gaat de Minister daaraan doen en zo nee, waarom niet? Hoe staat de Minister ertegenover dat alleen labelling voor zaden nog wordt vereist voor categorie 1-producten? Vindt de Minister dat hiermee voldoende recht wordt gedaan aan de keuzevrijheid?

¹⁰ Documentnummer 2023D30300.

II Antwoord/ Reactie van de Minister

III Volledige agenda

Geannoteerde agenda van de Landbouw- en Visserijraad op 24/25 juli

Documentnummer (2023Z13665) – Brief regering d.d. 12 juli 2023, Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, P. Adema